

12- Γ-ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

«ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ»

= «*Η εκδίωξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας
από την Ευρώπη
και η διαμάχη των ευρωπαϊκών κρατών
για τη διανομή των εδαφών της*»

(Προϊστορία: 11^{ος} - 13^{ος} αιώνας)

1^η Φάση: 1453 – 1683

2^η Φάση: 1683 – 1830

3^η Φάση: 1830 - 1924

► Β' φάση του Ανατολικού Ζητήματος:

1683 (β' πολιορκία της Βιέννης) – **1830** (λήξη
Ελληνικής Επανάστασης)

Οθωμανοί: από την επίθεση στην άμυνα

Η Αρχή του τέλους
της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

- Αλλά υποτονική η αντιμετώπιση αυτής της ευρωπαϊκής
υπεροχής
από τους **Ορθοδόξους**,

λόγω των συνεχών απογοητεύσεών τους
και

της θρησκευτικής (= προσηλυτιστικής) στάσης των Λατίνων

► Πελοπόννησος:

Τούρκοι → **Βενετοί** (1684 – 1687)

Βενετοί → **Τούρκοι** (1715)

Τήνος, Κρήτη: **Βενετοί** → **Τούρκοι** (1713 – 1718)

► **Τέλος της βενετικής κυριαρχίας
στην Ανατολή**

αλλά και

**τέλος της συνεργασίας των Ορθοδόξων
με τους Καθολικούς
εναντίον των Τούρκων...**

5. Απογοήτευση των Ελλήνων από τους

Δυτικούς

Στροφή προς τη **ΡΩΣΙΑ**

→ Πλεονεκτήματα:

ομόδοξη,

φιλο-πατριαρχική,

αντι-παπική...

▶ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΩΦΕΛΗ:

◉ Έλληνες: α) Απόκρουση της καθολικής διείσδυσης στο Πατριαρχείο με τη βοήθεια των Ρώσων,

β) οικονομική βοήθεια,

γ) προστασία έναντι των Οθωμανών

◉ Ρώσοι: αξιοποίηση των Ελλήνων για την κάθοδό τους στα Βαλκάνια και στο Αιγαίο

*(ο πολυπόθητος, μέχρι σήμερα,
«έλεγχος των Στενών»...)*

ΑΡΧΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

► Μ. Πέτρος (1710 – 1711):
ρωσο-τουρκικός πόλεμος,
αποστολή πρακτόρων στα Βαλκάνια

► Αικατερίνη Β΄
(1768 – 1774, 1787 – 1792):

→ «**Ελληνικό Σχέδιο**» (1782),
αποστολή πρακτόρων στα Βαλκάνια
(**Ορλώφ, Γ. Παπάζωλης – Λ. Κατσώνης**)

→ αποτυχία στρατιωτική,
αλλά και πολιτική λόγω του νέου ιδεολογικού κλίματος
της Γαλλικής Επανάστασης

→ έκρηξη διωγμών στην Πελοπόννησο...
(9 χρόνια από τους Αλβανούς)

Εκτιμήσεις περιηγητών για τις συνέπειες
που είχαν οι εξεγέρσεις των υποδούλων:

«Από του πολέμου των Ρώσων (Ορλωφικά-1770),
η Πελοπόννησος είναι έρημος. Ο ζυγός των Τούρκων
εγένετο βαρύτερος εις τους κατοίκους αυτής.
Οι Αλβανοί έσφαξαν μέρος του πληθυσμού.
Μόνον χωρία κατεστραμμένα δια πυρός και σιδήρου
βλέπει κανείς [...]

Δειναί και παράνομοι εισπράξεις, ύβρεις παντοειδείς
αφανίζουν πανταχόθεν την γεωργίαν και την ζωήν.
Ο **τυχών αγάς** και του μικροτάτου χωρίου δύναται **παίζων**
να διώξη τον χωρικόν εκ της καλύβης του,
να αρπάση την σύζυγον αυτού και τα τέκνα
και να φονεύσει αυτόν **επί προφάσει αναξία λόγου»**

Σατωβριάνδος (1805)

«Οι άγριοι γενίτσαροι κατέτρωγαν τους πτωχούς χριστιανούς ασπλάχνως. Εζήτουν κρασιά, φαγητά, ενδύματα, αργύριον. [...] Τις ηδύνατο να αντισταθή εις τοιούτους απαιτητάς;

Πολλοί έπιπταν θύματα των γενιτσάρων **ατιμωρητί** εις τους δρόμους, διότι δεν ηδυνήθησαν να εκπληρώσωσι τα ζητήματά των.

Η Λάρισσα έδειξε τρομερότατα παραδείγματα του λεγομένου.

Η τιμή των αρρένων εθουσιάζετο εις τα άγρια πάθη των. Και όσοι φιλόστοργοι και οπωσούν ευκατάστατοι γονείς δεν υπέφεραν την αισχύνην ταύτην, ηναγκάζοντο να εξορίζωσι τα τέκνα των από τας πατρικάς των αγκάλας **εις κώμας κατοικουμένας υπό μόνων χριστιανών»**

Κ. Κούμας

«**Ουρανέ**, εσύ είσαι απροσωπόληπτος μάρτυς των τοιούτων
κακουργημάτων

[= του οθωμανικού βδελυρωτάτου δεσποτισμού].

Ήλιε, εσύ βλέπεις καθημερινώς τα τοιαύτα θηριώδη
τολμήματα.

Γη, εσύ ποτίζεσαι αδιακόπως
από τα ρείθρα των αθώων αιμάτων.

Ποίος έχει στόμα να με ειπή το εναντίον;
Ποίος είναι εκείνος ο τίγρις, ομόψηφος των τοσούτων
ανομημάτων, να εύγη εις το παρόν,
**και δια πολέμιόν του μάρτυρα, θέλει αποκτήσει
όλην την κτίσιν,**

ήτις αγλώσσωσ γογγίζει δια τους αδίκους ώδε εκχυνομένους
ρύακας των ανθρωπίνων αιμάτων...»

Ρήγας Φεραίος

▶ Απογοήτευση των
Ελλήνων και από τη Ρωσία...

→ **1792**: Ρωσοτουρκική Συνθήκη του Ιασίου

→ **1798**: Ρωσοτουρκική συμμαχία **εναντίον**
των Γάλλων στο Ιόνιο

6. ΓΑΛΛΙΑ:

→ Ναπολέον Βοναπάρτης:

1797: κατάληψη των Επτανήσων

1798 – 1799: εκστρατεία στην Αίγυπτο

→ Διασπορά επαναστατικών ιδεών:
μέσω του *Ρήγα*, του *Κοραή*...

**≠ Αλλά και πρόσληψη Γάλλων εκπαιδευτών
στον τουρκικό στρατό!**

→ Γαλλικό σχέδιο:

Τα **Επτάνησα** πρέπει να λειτουργήσουν
ή
ως προγεφύρωμα
για την εκμετάλλευση πιθανής **διάλυσης**
της Οθωμ. Αυτοκρατορίας

ή
ως βάση για τη στρατιωτική **υποστήριξη**
των Οθωμανών **εναντίον των Ρώσων...**

→ **1806:** συμφωνία του Ναπολέοντα με τους
Τούρκους **εναντίον των Άγγλων...**

**«Δεν θα υποστηρίξω πουθενά επαναστάτες.
Θα κλείσω το Βόσπορο στους Ρώσους,
θα κλείσω όλα τα λιμάνια,
θα αποδώσω στην Πύλη
την απόλυτη εξουσία της στη Μολδοβλαχία.**

**Δεν θέλω να μοιράσω την αυτοκρατορία
της Κωνσταντινούπολης, έστω κι αν ήθελαν
να μου προσφέρουν τα τρία τέταρτά της.**

**Θέλω να ενισχύσω και να στερεώσω τη μεγάλη
αυτή αυτοκρατορία (των Οθωμανών)
και να τη χρησιμοποιήσω ως προμαχώνα
εναντίον της Ρωσίας....»!**

Μ. Ναπολέον

→ Πικρία του **Κοραή**:

«εχθρός της ελευθερίας» ο Ναπολέων...

→ 1807 – 1814: δεύτερη γαλλοκρατία
στα Επτάνησα,
αλλά και κατάλυση
της «**Επτανήσου Πολιτείας**»...

ΤΑ ΕΝΟΠΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

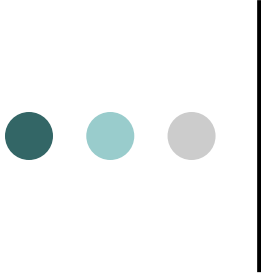
- **Stradioti**= σώματα έφιππων ενόπλων, προερχόμενα από περιοχές των Βαλκανίων, τα οποία υπηρετούσαν ως μισθοφόροι σε διάφορα βασίλεια της Ευρώπης από τον 15ο έως τον 17ο αιώνα

(με αρχηγούς: *Κροκόδειλο Κλαδά, Θεόδωρο και Πέτρο Μπούα, Δημήτριο Παλαιολόγο, Πέτρο Ράλλη...*)

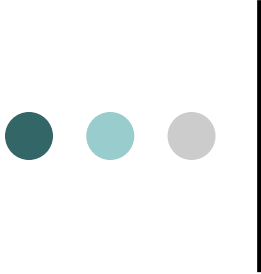

- Κλέφτες = ανταρτικά σώματα που ζούσαν σε ορεινές περιοχές για να αποφύγουν την τουρκική καταπίεση και επιβίωναν ληστεύοντας μουσουλμάνους αλλά και μη-μουσουλμάνους («χαϊντούκοι»: Σερβία)
- «*Η μαγιά της λευτεριάς*» (Μακρυγιάννης)
- Αρματολοί = ομάδες ενόπλων που μισθοδοτούνταν από τους Τούρκους για να αντιμετωπίσουν τους Κλέφτες
- Συχνή εναλλαγή των ρόλων...

«**Καπάκια**»: συμφωνία αμνηστίας των Ελλήνων με τους Τούρκους

- Τα **καπάκια**, οι μυστικές συμφωνίες των οπλαρχηγών της Ρούμελης με τους Τούρκους, θεωρούνταν γενικά εθνοφελή στρατηγήματα που χρησιμοποιήθηκαν από τους αγωνιστές στη διάρκεια του αγώνος, κυρίως της Ρούμελης.
- Όποιος έβαζε καπάκι ή ψευτο-κάπακο επέβαλε ανακωχή, έσωζε τους πληθυσμούς της περιφέρειάς των από τη σφαγή και τη λεηλασία και συνάμα κέρδιζε για παραπέρα ενέργειες πολύτιμο χρόνο.

-
- Αλλά ο **Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος** όταν ήρθε στην Ελλάδα κατέστησε τα καπάκια πέτρα σκανδάλου και πανίσχυρο πολιτικό επιχείρημα, με πρόσχημα τις επαφές με τον εχθρό.
 - Έτσι, προσπάθησε να διαχωρίσει τους Επαναστάτες σε «**προδότες**» ή «**πατριώτες**», όταν συμφωνούσαν καπάκια τα καπάκια με τις αντίπαλες δυνάμεις.
 - Εξαιτίας των κινήσεων του Μαυροκορδάτου, ο Καραϊσκάκης δικάστηκε προς το τέλος του Αγώνα ως προδότης, ενώ ο Ανδρούτσος βρήκε το οικτρό του τέλος από παρόμοιες συνωμοτικές ενέργειες.

1805: μεγάλη καταδίωξη των Κλεφτών

- Περνούν στα Επτάνησα ως μισθοφόροι (→ **1815**)

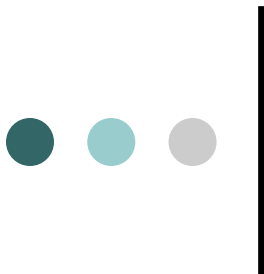
- Ετοιμοπόλεμες ομάδες για στρατολόγηση στον επερχόμενο εθνικό αγώνα...

6 Ένοπλα Ελληνικά σώματα συμμετείχαν τους Ναπολεόντειους πολέμους (1798 – 1815)

- Στρατολογημένοι, εκπαιδευμένοι και μισθοδοτούμενοι από Γάλλους, Άγγλους και Ρώσους
- Έδρασαν στην Αίγυπτο, στην Ιταλία, στα Επτάνησα, στη Δ. Ελλάδα... (= 5.000 – 6.000 στρατιώτες)
- *Κολοκοτρώνης,*
- *Πλαπούτας,*
- *Μάρκος και Νότης Μπότσαρης,*
- *Αναγνωσταράς,*
- *Περραιβός...*

1. «*Η Ελληνική Λεγεών*»
2. «*Οι Κυνηγοί της Ανατολής*»
3. «*Η Πεζική Λεγεών Ελαφρών Κυνηγετών*»

4. «*Οι Λόχοι Ελλήνων Κυνηγών*»
5. «*Το Σύνταγμα των Αλβανιτών*»
6. «*Το Ελληνικό Ελαφρό Πεζικό του Δουκός της Υόρκης*»

ΤΑ ΩΦΕΛΗ ΤΩΝ ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Α) Απόκτηση **πολεμικής εμπειρίας**
- Β) Απόκτηση **γνώσης** της περίπλοκης διεθνούς σκηνής
- Γ) **Αλληλο-γνωριμία των αγωνιστών**
- Δ) → **διαμόρφωση εθνικής, συλλογικής συνείδησης...**

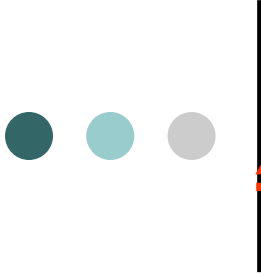
- «Δεν είναι παρά αφότου πήγα εις την Ζάκυνθο, όπου ευρήκα την Ιστορία της Ελλάδος **εις την απλοελληνικήν...**»

Θ. Κολοκοτρώνης

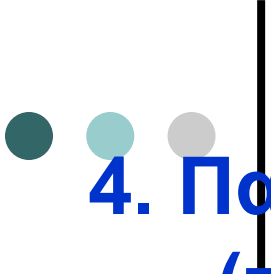
ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ
ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥΣ

15ος – 19ος αιώνας

ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

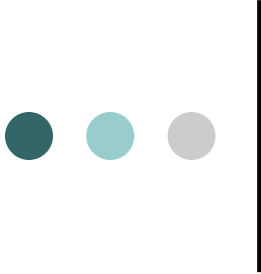
1. Συνετή επιφύλαξη
2. Συμβιβασμός με τον κατακτητή
▶ *νομιμοφροσύνη*
3. Αδιαφορία
ή και εχθρότητα προς την Ευρώπη

4. Παράτολμη απείθεια προς τους Τούρκους
(= 70 εξεγέρσεις...)

5. Απεγνωσμένη αναζήτηση ευρωπαϊκής
βοήθειας

6. Συνδυασμός των παραπάνω
(ακόμη και στα ίδια πρόσωπα...)

-
- Η ελληνική επανάσταση του 1821
ήταν η μόνη εξέγερση στη διάρκεια
της Τουρκοκρατίας;

*«Η ροπή των Ελλήνων προς την επανάστασιν είναι
υπόθεσις παλαιά.*

*Όταν ο σουλτάνος Μωάμεθ Β' ο
Πορθητής εκυρίευσε την Πόλιν,*

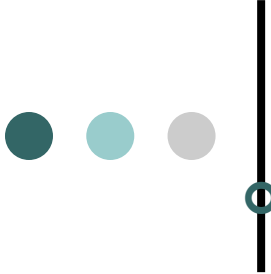
ήτο φυσικόν ότι εις

*τας καρδίας των ηττηθέντων και υποταγέντων
Ελλήνων έμεινεν ο πόθος προς επανάκτησιν της
ανεξαρτησίας και της κρατικής εξουσίας ...»*

Αχμέτ Δζεβδέτ μπέης
(Τούρκος ιστορικός)

ΜΕΡΙΚΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

- Κρήτη και Πελοπόννησος λίγο μετά την Άλωση (15ος αι.)
- Κατά το Βενετοτουρκικό πόλεμο (1463-1479)
- Ρόδος (1524-29)
- Χιμάρα (1570)
- Πελοπόννησος, Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονίας, Αιγαίο μετά τη ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571)
- Ρέθυμνο (1571) - Μάνη (1582)
- Κύπρος (τέλη του 16ου-αρχές του 17ου αι.)
- Εξεγέρσεις **αρχιεπισκόπων** Αχρίδος Γαβριήλ, Νεκταρίου και Αθανασίου
- **Μητροπολίτου** Τυρνόβου Διονυσίου Ράλλη (1595/98)
- **Μητροπολίτου** Διονυσίου Φιλοσόφου (1600 και 1611)
- Μάνη (17ος αι.) - Νάξος (1641) - Κρητικός πόλεμος (1645-1669)
- **Μητροπολίτου** Θεσσαλιώτιδος Μεθοδίου και **αρχιμανδρίτη** Σεραφείμ (1704)
- Θεσσαλία (1715)
- Ενέργειες **μητροπολίτου** Αχρίδας Ζωσιμά για την απελευθέρωση του βαλκανικού χώρου (1716)..... (;

○ Παρά την αναγκαστική και συμβατική υποταγή
της Ορθόδοξης Εκκλησίας
και του Οικουμενικού Πατριαρχείου
στους Οθωμανούς

υπήρξαν πολλοί ιεράρχες, ιερείς και μοναχοί
που ξεκίνησαν επαναστατικά κινήματα
ή συνεισέφεραν σε αυτά...

εξωτερικά νομιμόφρονες

και εσωτερικά/εξωτερικά εξεγερμένοι...

- Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ:

- «Εκφυλισμένος» ο υπόδουλος χαρακτήρας των Ελλήνων

- Έτσι όμως δικαιολογούσαν την καιροσκοπική πολιτική των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων...

- ▶ 16ος αιώνας: Μάξιμος Μαργούνιος, (επίσκοπος Κυθήρων):

*«Η Ρώμη (= η Δύση) φιλέλλην ουδέποτε.
Ει δε ποτέ, αλλ' ου δια πολύν χρόνον...»*

► «Λόγιασε πως ευρισκόμεθα ημεῖς οἱ τῆς
Ανατολικῆς ἐκκλησίας Ορθόδοξοι ὡσάν να
● ● είμαστε ἀνάμεσα εἰς δυο μεγάλας συγνεφίας.

Και ἀπό το μέρος τῆς Μεσημβρίας καὶ τῆς Ανατολῆς
εἶναι ἓνα σύγνεφον μεγάλο μαύρον καὶ σκοτεινόν,
ἡ παντελής ἀσέβεια τοῦ Μωάμεθ...

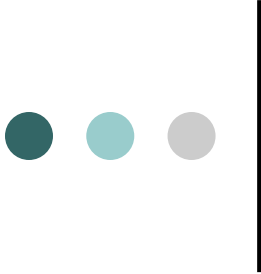
Από δε το μέρος τῆς Δύσεως να εἶναι ἓνα ἄλλο
μεγάλο σύγνεφον σκοτεινόν καὶ ζοφώδες...
Αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν Λατίνων δοκούσα καὶ ονομαζομένη
χριστιανοσύνη...

Ὅθεν ευρισκόμεθα ἀνάμεσα εἰς δυο φωλεάς δρακόντων...»

1718: Ἀναστάσιος ὁ Γόρδιος
«Περὶ Μωάμεθ καὶ κατὰ Λατίνων»

«*Η πολιτική κατάσταση των Ελλήνων
που κατοικούν στην Τουρκία είναι εδώ και πολύ
καιρό πραγματικά **αξιοθρήνητη**,
και η ποικιλία των ταπεινώσεων
στις οποίες αυτοί είναι εκτιθέμενοι,*

*τους έχει οδηγήσει περισσότερες από μια φορές
σε απελπισμένους αγώνες
για την απελευθέρωσή τους*

*και την αποκατάσταση των αναμφισβήτητων
δικαιωμάτων τους»*

J. Griffiths (1804)